

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno diplomanta:	Vojtěch Hau
Téma práce:	Formální a jazykové aspekty soudních rozhodnutí
Rozsah práce:	205.116 znaků (<i>dle prohlášení diplomanta</i>)
Datum odevzdání práce:	11. září 2023

1. Aktuálnost tématu

Autorem zvolené téma je aktuální a důležité. Soudní rozhodnutí tvoří nedílnou součást praktické roviny práva. Analýza kvality rozhodnutí, konkrétně formálních a jazykových aspektů odůvodnění, může přispět ke zlepšení stávající praxe, potažmo tedy ke zvýšení legitimacy výstupů aplikačních procesů i soudcovského stavu.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Diplomová práce sestává ze dvou základních částí – teoretické (kapitoly 1 a 2) a empirické (3, 4). V teoretické části jsou zprostředkovány vybrané poznatky právní vědy, a to převážně deskriptivním a dílem i komparativním způsobem. Samotný autor v této souvislosti uvádí, že využívá „*doktrinální přístup*“ (*sic!*, s. 2). Problémy, které autor rozebírá (zejména v první kapitole), jsou dobře a uceleně zpracovány v literatuře – tuzemské i zahraniční, a tudíž jejich zpracování nebylo spojeno s větší zátěží pro autora.

V empirické části jsou prezentovány výsledky obsahové analýzy vybraného vzorku tuzemské judikatury. Diplomant se zde zaměřuje jak na kvantitativní, tak i kvalitativní ukazatele (srov. s. 41 an.). Zpracování této části bylo podmíněno předchozím důkladným pročtením a vyhodnocením dle předem stanovených kritérií 150 soudních rozhodnutí. Tato přípravná fáze nepochybně byla časově náročná. Lze přitom již na tomto místě vyzdvihnout autorovo úsilí přenést, resp. dílem verifikovat, právně-teoretické poznatky v praxi. Jde o přístup, který nebývá obvyklý u diplomových prací, ba často ani doktorských.

3. Formální a systematické členění práce

Práci tvoří Úvod, čtyři meritorní kapitoly, Závěr a český a anglický abstrakt. Nechybí ani bohatý seznam literatury, seznam analyzovaných rozhodnutí (jako příloha č. 1) a přehled klíčových slov v češtině a angličtině.

Výstavba práce je logická, přehledná a propracovaná, o čemž mj. svědčí časté vnitřní odkazy.

Jediný nedostatek lze spatřovat v absenci seznamu zkratk. Autor zkratky poměrně hojně používá, ale nevysvětluje – při první použití, anebo v seznamu zkratk.

4. Vyjádření k práci

Práci považuji za zdařilou, a to zejména její empirickou část. Teoretický celek uvádí čtenáře do problematiky, přibližuje stav současného diskurzu, na jehož základě jsou mj. formulovány výzkumné otázky, a proto představuje logickou a důležitou součást práce. Místo však teoretické partie jsou příliš zobecňující a dílem i zjednodušující. Kupříkladu rozebírá-li autor ideologie aplikace práva (s. 6-7), tak zcela pomíjí středový model racionální a legální aplikace práva, ač autoři, na které odkazuje (mj. Wróblewski, Kühn) jej uvádí jako nejdůležitější z modelů.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce

Hlavním cílem práce bylo ověřit, zda v právním diskurzu formulované výtky vůči způsobu vyhotovování soudních rozhodnutí, jsou podloženy. Slovy autora, „*zda se nedostatky opravdu v praxi objevují, případně jak často*“ (s. 2). Kromě toho se autor pokouší identifikovat i další „*jevy stojící za zmínkou*“ (s. 2). Ambicí autora je rovněž naznačit, „*jak se mají soudy v odůvodněních vyhnout těmto nedostatkům*“ (ibid.), potažmo tedy chce nalézt vhodnější způsoby odůvodňování. Pozornost je zaměřena – jak ostatně naznačuje název práce – na jazykové a formální aspekty soudních rozhodnutí.

Vytčené cíle se autorovi podařilo naplnit. Lze sice vést diskuzi, zda některé autorem identifikované výtky jsou oprávněné (např. stran nevhodnosti používání právního jazyka v odůvodněních – s. 72), nicméně neumenšuje to hlavní přínos práce spočívající v empirickém ověření platnosti některých premis o soudních rozhodnutích, jež se objevují v tuzemské literatuře.

Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství

Práce byla vyhotovena samostatně, nejsou patrné známky plagiátorství.

Logická stavba práce

Jak již bylo uvedeno, posuzovaná práce má logickou výstavbu. Pro autora je příznačné postupné upřesňování způsobu nahlížení na zkoumaný problém. Po úvodních teoretických makro-pohledech přechází k rozboru tuzemského práva a posléze vlastnímu, již empirickému zkoumání.

Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací

Práce se zdroji je dobrá. V poměrně bohatém a pečlivě vedeném poznámkovém aparátu nechybí řada zahraničních položek, zejména v angličtině. Autor často dokládá svá tvrzení i odkazy na judikaturu tuzemských soudů.

Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)

Autorova analýza je dostatečně hluboká vzhledem k otázkám, které jsou zkoumány. Vůči empirické části nelze vznést připomínky. Teoretické části by pak prospělo, kdyby byla zohledněna i ideologie racionální a legální aplikace práva (viz výše), dále kdyby byla kriticky zhodnocena i aktuálnost členění „makrostruktur“ MacCormicka a Summarse, neboť od vydání jejich práce (*Interpretation and Comparative Analysis*) uplynuly již tři dekády, které se nesly v duchu velkého prolínání právních kultur. (Ostatně dokladem tohoto trendu je i posuzovaná práce, kdy některé požadavky kladené na soudní rozhodnutí v zemích *common law* autor analogicky vztahuje na tuzemské právo, např. s. 53). V neposlední řadě by bylo přínosné, kdyby autor vysvětlil, zda v jednotlivých německy mluvících zemích byl průběh vývoje německého stylu totožný. Autor totiž rozsáhle popisuje vývoj tohoto stylu, ale nediferenciovaně. Vede to k ne zcela šťastným zjednodušením, což je markantní zejména při charakteristice tohoto stylu po roce 1945 (s. 18). Nutno dodat, že u angloamerického stylu autor vhodně připomíná rozdílnosti mezi anglickým přístupem na straně jedné a americkým na straně druhé (s. 14 an.).

Úprava práce (text, grafy, tabulky)

Po grafické stránce je práce zpracována pečlivě.

Přínosné doplnění tvoří i přehledné tabulky. U tabulky 2 a 3 je jejich vypovídací hodnota problematická v tom směru, že autor zobecňuje své výsledky pro tři skupiny soudců (mladší, střední a starší), nicméně u některých soudců nedohledal rok nástupu do funkce. Rok nástupu do funkce rovněž ještě nevypovídá o tom, zda je někdo příslušníkem starší či mladší (věkové) generace. V praxi dochází ke změnám

právních profesí, kdy advokát/ státní zástupce se stává soudcem. Proto výsledky je třeba pojímat jako orientační, potažmo tedy i v závěru popisované trendy nelze přeceňovat.

Jazyková a stylistická úroveň

Jazyková úroveň je velmi dobrá. Jistou výhradu lze vyslovit vůči místy přílišnému používání „osvěžujících sousloví“ (např. typu „*kritika... sabá skoro až do plen občanského soudního řádu*“ – s. 31, „*zákonodárce sáhl po ostré municí*“ – s. 31, „*čtba 150 rozhodnutí rozhodně nebyla výletem za zážitkovým čtením*“ – s. 66), která by se v odborném textu měla používat s rozvahou. Taktéž některé autorem používané termíny mohou vyvolávat problematické konotace (např. termín „*vnitřní logika odůvodnění*“ ve spojení s „*diskurzivním modelem*“ – s 5, či dříve zmíněné úvodní prohlášení, že autor představuje hlavní styly soudních rozhodnutí „*doktrinálním přístupem*“ – s. 2). Některá sousloví nejsou zcela jasná („*aristokraté si kupovali soudcovská křesla od panovníka, aby přilepšil státní kase*“ – s. 8).

6. Přípomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Nad rámec výše uvedeného lze upozornit na následující pasáže/ položit si tyto otázky:

s. 4: Autor dovozuje, že se „*nelze zaměřit na vnější stránku (rozhodnutí), ale třeba nahlédnout i na způsob soudcovského uvažování*“. Lze to ale provést, vždyť do mysli druhé nevidíme a rozsudek je to jediné co máme.

s. 5: Pro Německo má být dle autora příznačný sofistikovaný subsumpční model, nicméně v dalších částech se hovoří o diskurzivních tendencích (s. 8, s. 16, s. 68), které však typově již představují jinou makrostrukturu rozhodování.

s. 13: Anglosaský soudce sice není natolik svázán zákony jako jeho kontinentální protějšek, ale současně musí reflektovat předchozí precedenty, není tedy „*volný*“, jak naznačuje autor.

s. 19 a 21: Normotvůrce v zákonech obvykle nestanoví „*základní principy*“, nýbrž konkrétní pravidla, přičemž tato pravidla reflektují výsledek předchozího rozvažování různých hodnot, zájmů. Jejich aplikace tedy není bez dalšího jen „*formálním postupem*“ (s. 21). To, že soudce využívá teleologický výklad, pak samo o sobě neznamená, že jeho rozhodnutí je správnější.

s. 23: Občanský soudní řád je dle autora „*nejpodrobnější*“ a „*nejprobádanější*“ procesněprávní regulace. S tím by zřejmě nesouhlasili trestní právníci. Pakliže autor zužuje pozornost na civilní řízení, pak jsou nadbytečné sporadické odkazy na jiné typy řízení v dalších částech (s. 26 poznámka č. 118).

s. 24: Lze polemizovat s názorem, že soudce by měl minimalizovat používání právního jazyka. Obecný jazyk často nedovoluje dostatečně precizně vyjádřit všechny nuance, které právo řeší.

s. 26: Mají naše odůvodnění skutečně obsahovat „*obiter dictum*“? Nejde o terminologický transplantát z anglosaského práva?

s. 27: Z čistě jazykového znění § 157 o.s.ř. sice nelze dovést povinnost uvádět části odůvodnění ve stanoveném pořadí, nicméně má to svoji logiku, neboť tato struktura vede k snadnější rekonstrukci soudcovy úvahy, a tudíž názor Drápala a Králíka je pochopitelný (pokud se nebudeme striktně držet litery práva).

s. 30: Autor zde prvně vyjadřuje myšlenku, že soudce by měl psát odůvodnění rozhodnutí tak, aby již od začátku si připravoval půdu pro svůj závěr (srov. i s. 57, 69). Proto později se staví negativně mj. k opisování obsahu soudních důkazů, ale i částí zákona. Je též dovozováno, že „*by soud neměl do písemného odůvodnění zahrnovat skutečnosti a úvahy, které nemají vliv na vyřešení případu*“ (s. 69). Není to částečně v rozporu s požadavkem, aby neúspěšné straně bylo vysvětleno, proč její argumentace – skutková i právní – není na místě? Nepovede selekce vstupních údajů v očích neúspěšné strany k pocitu, že soud její tvrzení ignoroval?

s. 36: Autor dovozuje, že při psaní rozsudku soudce „*sám sebe může upozornit, zda není třeba doplnit dokazování*“ (s. 36), současně dále striktně rozlišuje mezi *decision making* a *decision justifying* (s. 40), tedy že soudce vždy odůvodňuje již dříve přijatý závěr, což ale vylučuje doplnění dokazování.

s. 47, 53: Proč je vlastně výhodou mít krátká rozhodnutí (a tedy např. neuvádět odkazy na zákony a raději je jen parafrázovat)?

s. 56: Druhá úvaha by zřejmě měla být formulována následovně: premisa 1 + premisa 2 + premisa 3 + premisa 4 = závěr 1 + závěr 2 = závěr 3. Jinak není totožná s „komplikovanějším“ úsudkem.

s. 66: Proč má být čtení rozsudků „zážitkem“?

s. 68: Významnou roli při proměně českého stylu sehrála i právní doktrína (mj. práce Z. Kühna), nejenom rozhodovací praxe Ústavního soudu.

s. 70: Námitku k používání lomítek místo závorek lze možná vysvětlit tím, že kdysi se používaly jako ekvivalent pro závorky (závorky nebyly na všech psacích strojích).

s. 72: Nebude čtení kvalitní literatury „kontraproduktivní“? V odůvodněních se začnou objevovat slova, která průměrnému člověku nebudou úplně srozumitelná (pokud tedy skutečně půjde o kvalitní literaturu), což autor nepovažuje za optimální.

Otázky k obhajobě:

Jaké jsou klady a zápory francouzského způsobu odůvodňování?

Lze bez dalšího vycházet z anglosaských doporučení/ nároků kladených na odůvodnění? (mj. zohledněte, že judikatura v zemích *common law* má perspektivně potenciál být právem, a to na rozdíl o kontinentálního právního systému, kde lze nanejvýš hovořit o diskurzivní závaznosti rozhodnutí vyšších soudů).

Doporučení/ nedoporučení práce k obhajobě:

Práci **doporučuji** k obhajobě.

Navržený klasifikační stupeň:

Klasifikace se bude odvíjet od výsledku obhajoby.

V Praze dne 15. listopadu 2023

JUDr. Katarzyna Źák KrzyŹanková, Ph.D.